

Muhuulane

Nr 12 (373)

November 2020 (talvekuu)

Muhu leht

KENA NEH

Üügu pank ja Liiva kirik
Uhkeis riideis Muhu tüdruk
Linnus, uisk ja Väinatamm
Muhu meeste kätes ramm

Muhu siilik, roosit pätid
Muhu mustis kirju käpik
Muhu mänd ja kõlavöö
Kadakane käsitöö

Koguva ja Juhan Smuul
Tihti möllav marutuul
Angerjas ja siiakala
Mine kuhu tahad, jala

Muhu õlu, leib ja liha
Kõike ossatse sii tiha
Rahvatantsu tatsub tald
Sie oo meite Muhu vald

Reelika Randmets

Sügismeeleolu

sammudes sahinal sügis-
lehtedes,
kuulates rändlindude kurba
kisa,
imetledes lodjapuu puna ja
vahtra kulda,
mõistad,
et jälle üks suvi on läin' d.
ootel on pime ja porine sügis...
kuni sellest meid päästab
tärkav kevad.
sest talve peale ei tea ju loota...
eks näis.

Heli Maisalu

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Muhus toimus disainilaager “NoDi - Noored Disainivad”

20.–22. oktoobril toimus üle-eestiline laager Noored Disainivad ehk NoDi.

Ettevõtmine on alguse saanud 2015. aastal. Seekordsed inspireerivad kolm päeva veedeti Koguva Vanatoa Turismitalus. Teemaks oli kiiresti muutuv maailm ning kuidas see kujundab meie käitumist, kultuuri ja igapäevast elu. Mis on see, mis muutusi esile kutsub? Kuidas tekib uus reaalsus ning kuidas selles ise osaleda?

Noorte huvi (vanuses 13–19 aastat) oli suur, osales üle kolmekümne koolivaheajal oleva õpilase (paljud

jäid ukse taha), kellest moodustus kaheksa meeskonda, lisaks oli kaks õpetajate/juhendajate töögrupp ning 11 mentorit. Iga meeskonna tööd koordineeris mentor.

Muhulase vaadet elule aitas avastada Koguva küla ja ajalugu tutvustav ringkäik üleaedse **Kadri Tüüri** ja **Taavi Pehlaku** eestvedamisel. Silmiavav oli avameelne kogemus-lugu Saaremaa endiselt vallavane-malt ja maakonna kriisikomisjoni juhilt **Madis Kallaselt**.

Disainiprotsessi sissejuhatuseks tuli kirjeldada tavapärasest kooli-päeva, mis jäi koroonaeelses-

aega. Seejärel kaardistati oma koolipäev möödunud maikuu esimesel poolel, kus hakati isolatsioonist väsimat. Probleeme kuhjus ning tulevik oli ebakindel. Kahe täiesti erineva olukorra võrdlemisel tõusid nähtavale probleemid, mis pärinesid noorte isiklikust elust ja vajadustest. See tekitasid protsessi suhtes vajaliku isikliku initsiatiivi. Kõrgelt motiveerituna otsiti lahendusi õppetööle koolis, õpikeskkonnale ja elukorraldusele laiemalt. Lahenduste seas oli leidlikke mõtteid reaalsest uuenduslikust

Loe edasi lk 4.

Anne Keerd, kollektsioon Muhumaa suvi.

Ilu Elas taas

Sel suvel, 11. juulil, toimus juba teist korda Ilu Elab eutpäe. Kellele see üllatuseks või uudiseks ning teistele meeldetuletuseks olgu lisatud, et tegu on siis Muhu pärandkultuuri ja eelkõige muustritega eputamise päevaga. Päeva eesmärgiks on olnud esile tõsta meie pisikese saare erilisust ja siin tegutsevaid andekaid loovisikuid, kaitsta, arendada ning tutvustada meie pärandit.

Oma andeid ja teadmisi said päeva alguses jagada Muhu Muuseumis toimunud loengutes Muhu Muuseum ise, **Piret Puppert** (külastajalektor Eesti Kunstiakadeemiast) oma etnograafia ja moekunsti seoste loomislooga ning **Rein Saksakulm** näitas Muhu naist läbi fotode.

Sõna otseses mõttes tormiliselt alanud päev ei heidutanud huvilisi ning Kunstital oli kuulajatega täidetud. Katusel keerutanud tuul

Järg lk 3.

Volikogu 15. oktoobri istungi päevakorrast

- Muhu valla 1. lisaearlarve lugemised ja vastuvõtmine,
- Rässa küla Haigru ja Lagemaa katastriüksuste detailplaneeringu algatamine,
- Liiva kaupluse detailplaneeringu algatamine,
- Nõusoleku andmine eratee määramiseks avalikuks kasutamiseks ja tee kandmine teeregistrisse (Raugi k; volikogu ei nõustunud ettepanekuga),
- Muhu valla eelarvestrateegia 2021–2024,
- Rendiperioodi pikendamine (Piiri Taaskasutuskeskus),
- Informatsioonid.

Teade RMK kavandatavatest raietest

RMK Saaremaa metskond teavitab kavandatavatest metsaraietest kõrgendatud avaliku huviga alal Piiri seiklusraja lähistel.

Riigimetsas on kümne aasta kava alusel planeeritud teha kvartal QE316 eraldusel 7 ja QE317 eraldusel 2 raie 2020. aasta detsembris ja 2 raie 2028. aastal.

RMK tutvustab huvilistele planeeritavaid raieid arutelul Piiri seiklusraja juures **6. novembril kell 11**. Täiendav teave: RMK Saaremaa metsaülem Jaan Prants (505 3706, saaremaa@rmk.ee)

Muhu valla 30. juubeli sündmustest andsid ülevaate 7. oktoobri Meie Maa ning 6. ja 8. oktoobri Saarte Hääl. Meie valla näol on tegu Eesti vanima olemasoleva omavalitsusega.

Vallavalitsuse istungitelt

7. oktoober

Otsustati toetada laste huvitegevust: 11 lapse osalemist Sepps OÜ sporditreeningutel, 2 lapse osalemist MTÜ Muhumaa Jalgpallklubi treeningutel, 6 lapse osalemist MTÜ Orissaare Sport pakutavatel huvialadel, 4 lapse osalemist MTÜ Konnonkonn maadlustreeningutel.

Otsustati ajutiselt vabastada korraldatud jäätmeveost kaks kinnistut.

Väljastati projekteerimistingimused ehitusprojekti koostamiseks:

- Koguva k Taneli mü suvila,
- Nõmmküla Tõnu mü elamu koos tehnoosüsteemidega.

Väljastati ehitusluba:

- Simiste k Kevade tee 2 mü üksikelamu püstitamiseks,
- Ridasi k Mikkli-Jaagu mü päikeseelektrijaama püstitamiseks sama küla Sepa kü ehitiste varustamiseks elektrienergiaga.

Väljastati kasutusluba Mõega k Karjaia mü silohoidlale.

Otsustati korraldada kirjalik enam-pakkumine rendiõiguse saamiseks viieks aastaks Muhu vallale kuulaval Hellamaa k Tellise kü asuval 1,6 ha suurusel alal. Enampakkumise alg-hind 50 eurot / ha aastas. Pakkumiste esitamise tähtaeg oli 30. oktoober.

Otsustati seada sundvaldus avalikes huiudes vajaliku tehnovõrgu talumiskohustuse kehtestamiseks Nõmmküla Muda kinnistul Elektrilevi OÜ kasuks 0,4 kV pingega maakaabelliini ehitamiseks.

Otsustati korraldada väljakuulutamiset läbirääkimistega riigihange "Lumetõrje teenuse osutamine Muhu valla teedel aastatel 2020–2023". Kinnitati hanke alusdokumendid.

Eraldati toetusi (G. Udumäe osalemine Saaremaa rallil; Eesti Kirikute Nõukogu kultuuriturismialane projekt "Teeliste kirikud").

Vaadati läbi volikogu eelnõud.

21. oktoober

Otsustati korraldada lihtmenetlusega riigihange "Muhu Põhikooli vestibüüli, trepikoja 124/212 ja fondiruumi ümberehitamine". Volitati OÜ Monarda Consult teostama riigihanke menetlusi, kinnitati alusdokumendid.

Kehtestati Muhu valla valduses olevas Koguva karjääris toodetud killustiku väljamüügi hind:

- fraktsioon 0/32 – 6 eurot tonn (9.60 eurot m³),
- fraktsioon 32/64 – 7 eurot tonn (11.20 eurot m³).

Hind ei sisalda laadimist ja transporti.

Otsustati ajutiselt vabastada korraldatud jäätmeveost 7 kinnistut.

Otsustati pikendada 2020. a hajakasutuse programmi rahastatava projekti "Suuremõisa k Kusti puurkaevu ja veesüsteemide rajamine" toetuslepingu sõlmimise tähtaega kuni 31.12.2020.

Otsustati jagada:

- Päidla k Allika kü: Allika ja Madise (mtm-d),
- Kuivastu k Aasa kü: Aasa (el.m) ja Mõisa (mtm).

Otsustati määrata Kuivastu k asuva kü lähiaadressiks Tiigi.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht:

- Raegma k Vanaõue mü,
- Rässa k Põlluaia mü,
- Rässa k Uue-Laasu mü.

Väljastati projekteerimistingimused

Raugi k Orava mü üksikelamu ehitusprojekti koostamiseks.

Väljastati ehitusluba:

- Tupenurme k Nonnu mü puurkaevu rajamiseks,
- Vahtraste k Ristiku ja Kase mü puurkaevu rajamiseks,
- Viira k Jaagupi mü puurkaevu rajamiseks,
- Viira k Tiiriki-Mihkli mü puurkaevu rajamiseks,
- Simiste k Kivipõllu mü üksikelamu püstitamiseks,
- Linnuse k Saare mü loomade varjualuse-sõnnikuhoidla püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba Nõmmküla Oliveri mü kontor-klubi-toiduainetetööstuse hoonele.

Eraldati vahendeid reservfondist.

Otsustati maksta Muhu valla ettevõtjatele Covid-19 viiruse levikut tingitud kahjude hüvitamiseks ühekordset toetust vastavalt hindamiskomisjoni 14.10.2020 protokollis toodud ettepanekutele.

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüviti.

Kehtestati hinnad Liiva raamatukogu teenustele (printimine, kopeerimine, skaneerimine, teabenõuded).

Otsustati sõlmida Liiva k Sinilinnu korterelamu munitsipaalaluruumide taotlejatega uued üürilepingud.

4.–12. novembrini saab taotleda investeeringutoetust põllumajandus-ettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks. Teave toetuse tingimuste kohta on leitav PRIA kodulehe toetuse lehelt. Taotlejad saavad abi küsida PRIA investeeringutoetuste infotelefonilt 7377 678.

Oktoobrikuu Hellamaa Raamatukogus

Oktoober on raamatukogus tava-päraselt üks tegusamaid aegu. Jäävad ju sellesse kuusse täiskasvanud õppija nädal ja raamatukogupäevad. Kuna 2020. aasta on digikultuuri teema-aasta, siis pakuti soovijatele infokirjaoskuse-alaseid individuaalkoolitusi algajaile. Sobivat õppematerjali sai leida väljapanekust "Arvutitarkust raamatutest".

Kuigi sel aastal meie majast Õpitunnis osalejaid ametlikult ei registreeritud, tehti Keskomingu-pidajatega oma tund "Tutitegu Hellamaal Muhu valla juubeliks" siiski 29. septembril ära ja panustati valla juubelipeo kaunistamisse 50 tuga.

Täiskasvanud õppija nädala puhul oli 13. oktoobri eakate kohvihommiku külaliseks Muhu

valla lastekaitse spetsialist, elukestev õppija **Svea Auväärt**, kes rääkis väga huvitavalt oma eluteest, õpingutest, igapäevatööst ja sellest, kuidas saavad vanavanemad lapsed-lapsi nii õppetöös kui ka muudes eluvaldkondades toetada.

16. oktoobril oli meie vana maja taas koolilapsi täis, kui Hellamaa Külakeskuses toimus Muhu Põhikooli teise kooliastme projekti-päev-aineteülene lõiming, milles ka külakeskuse ja raamatukogu töötajad said veidi kaasa lüüa. Kuue tubli õpetaja eestvedamisel lõimiti kokku eesti keel, matemaatika, tehnoloogiaõpetus, õpioskus, kunst, ajalugu, kodundus, infotehnoloogia, kodulugu. Kõige magusam tund oli kodundus, kus **Meeli Krammi** juhendamisel tehti saialeiba.

Ettelugemise päeval, 20. oktoobril sai kuulata katkendeid muhulaste kirjavahetusest Vene-Jaapani sõja päevilt. Väljapanekuga "Muhu vald 30. Muhust kirjasõnas" tähistati Eesti raamatu päeva.

27. oktoobri kohvihommikul saadi osa pereõde **Helmi Valdna** loengust tervisliku toitumise põhimõtetest ja soovistest vanemaalistele. Samal õhtul toimus "Viiekümnete vidusetundi" avauitrus keskealistele naistele, kus samuti pereõde eestvedamisel olid vaatluse all eesootavad või käimasolevad füsioloogilised muutused ja muutusi toetav tervislik toitumine. Väljapanekuga tutvustati toitumisealast kirjandust. "Viiekümnete vidusetunniga" on plaanis jätkata ja järgmine hariva sisuga vidusepidamine peaks toimuma **17. novembril**.

Raamatukogu lugemistoas saab vaadata näitust "Muhulase pea asi", kuhu oodatakse eksponaatidena lisaks uhkeid titemütse, erinevaid tanusid ja muid muhulaste peakatteid. Raamatukogu ja avalik internetipunkt on avatud tavapärasel aegadel ja ikka oma külalistajate teenistuses. Olete oodatud!

Suur aitäh kolletamiskuusse värve lisamast, kallid üritustel esinejad ja osavõtjad!

Anu Hellamaa Raamatukogust

60+ kirjutas 11. oktoobril Muhumaast – väiksest mereriigist kahe väina vahel, kus elavad särava ilmeellega inimesed. Hea tahtega kirja pandud lugu oli küll vist keeletoitmetaja poolt läbi vaatamata, kubisedes vigadest. Eks igal tegijal ikka vahel juhtub.

Ilu Elas taas

Algus lk 1.

võistles saalis küll kõnelejatega, kuid alla andjaks jäi sel päeval ilm. Järk-järgult vaibuv vihmasadu saatis meie saarele uudistama tulnud muusikade ja ateljeede külaskäijaid, kuid ka siin jäid peale täis registreeritud töötod ning avatud ateljeed. Palju rahvast täpselt saarel ringi liikus ja oma kultuurihuvi rahuldada, on muidugi pea võimatu öelda, aga kõik välja kuulutatud töötod ning ateljeed said selleks päevaks huvilistega täidetud. Üks eriline päev sel nii erilisel ja üllatusi täis aastal.

Õhtuks otsustasid vihm ja tuul täiesti alistada rahva soovile nautida kena päeva täis Muhu saare ilu ja mustreid. Kella 19 ajal (ja isegi juba varem) paistis Liival turuhoone juures ilus õhtune loojuv

päike ja päevane ebakindlus, kas õhtuks planeeritud moeshow ikka saab toimuma, asendus siit-sealt turuplatsile üles seatud moelava juurde kokku jalutavate särasilmsete inimestega. Kella 20st alanud muusikahelid andsid veelgi hoogu lava taga usinalt askeldavale kaheksale disainerile, et nende loomingu saab väärrika publiku ees oma tähetunni. Napilt enne etenduse algust platsil ringi tehes hüppas süda rõõmust, nähes nii palju kohale tulnud inimesi, mõnusat melu ja ootusärevust. Meie ühised pingutused kandsid vilja ja kõik sujus, meeleolu oli ülev. Suured tänud kõigile kaasa aidanud inimestele, teid on palju! Aitäh!

Loodame, et igasugune meeldiv koostöö jätkub ka järgmisel aastal, sest esimesed loomingulised koos-

olekud on peetud ning suve avapauku organiseerimine järgmise aasta juuniks on alanud.

Algusest peale on olnud ürituse eesmärk tunnustada ja näidata meie oma toredaid Muhu inimesi, olgu siis töötubades, ateljeedes, lava-laudadel, disainerite, video- või fotograafidena. See traditsioon jätkub. Kuulu järgi on meie üritusest osavõtmise põhjenduseks hakatud üles otsima igasugu sidemeid Muhu saarega. Kui sinulgi on soov disainerina, modellina, sponsorina, reklaamijana või muul moel kaasa lüüa, siis anna julgelt teada läbi facebooki või kirjutades ilulab@gmail.com

Ilusat sügist!

Ilu Elab meeskonna nimel

Triinu Traumann

Meeleolukas reede

Minu esimene veerand Muhu Põhikooli huvijuhina lõppes kaunil reedel päeva, mil kõik oli veidi teistmoodi kui tavaliselt. 16. oktoobri hommikul kogunes terve koolipere traditsiooniliselt saalis ja ühiselt avati õpetaja Riin Jürgensoni eestvedamisel ellu kutsutud Projektipäev.

Tunniplaan oli selleks päevaks heas mõttes pea peale keeratud, samamoodi klassid – see kõik pakkus omakorda huvitava ja meeleoluka reede, kus kõik toimis kui valatult, kuid oli samas täiesti erinev tavapärasest. Keskmine vanuseaste veetis ilusa päeva Hellamaa Külakeskuses, ülejäänud koolipere koolimajas.

Päeva eesmärk oli omavahel siduda erinevaid õppeaineid ning seetõttu mõtlesid ja valmistasid meie õpetajad ise ette töötube ja tegevusi. Pätiपालsete joonis-tamine, pillirookatuse paigaldamine linnumajale, Hellamaa Külakeskuse mõõtmine ja joonistamine, interaktiivse Muhu kaardi loomine ja saia küpsetamine on vaid mõned tegevused, millesse olid põimitud nii emakeelt, matemaatikat, kunsti, ajalugu kui ka kõiki teisi õppeaineid. Õpetajate ettevalmistus oli põhjalik ja projektipäev pakkus avastusrõõmu ning uusi kogemusi nii õpilastele kui ka õpetajatele endile!

Suur tänu Mihkel Ling, Siret Jõelet, Meeli Kramm, Hellamaa Külakeskuse pererahvas ja kõik teised asjaosalised, kes aitasid veerandi viimase reede värvitoone muuta!

Meie projektipäeva võib julgelt kokku võtta tsiteerides lugupeetud härra Lennart Meri: „Teie, noored, lähete elust läbi nagu nuga võist!”

Huvijuht Marian

Saaremaa koolinoorte äriideede konkursist kirjutas 10. oktoobri Saarte Hääl. „Muhu Seep” (Muhu põhikool /noorte-keskus) tuli kolmandale kohale – äriideeks on kadakalõhnaline seep koos seebialusega, autorid Roosi Pehlak ja Kai Kommel.

Viina- ja hingedekuu muuseumis

Oleme jõudnud aasta pimedamasse aega, kuid muuseum on ikka avatud teispäevast laupäevani kella 10–17. Külaskäijaid on meil käinud ja olemas teinud ka mitmeid giidituure väiksematele gruppidele.

17. oktoobril oli muuseumis karmoškaklubi proov. Nädal hiljem osalesid karmoškanaised Kärjal rahvamuusikapäeval. Nad on pillimängus hästi arenenud. Sama, 17. oktoobri õhtul esines Meelis Nasva klubis ettekandega „Saaremaa ja Muhu lõõtsaga pillidest, meistritest ja mängijatest”. Kuulajateks olid lõõtsapillide valmistamise kursuse läbinud mehed ja naised ja veel mitukümmend lõõtsahuvilist. Meeleolukast õhtust andis hea ülevaate Kadi raadio saade „Külavahelood”.

29. oktoobril võttis Meelis osa Muhu ja Hailuoto* omavalitsuste vahelisest veebikohtumisest. Arutelude lühikokkuvõtteks võib öelda, et otsustati alustada kultuuriikoostööd.

30. oktoobril osalesid Eda ja Meelis Olavi Pesti raamatu

„Olavi Pesti kogutud seosed” esitlusel Kuressaare lossis.

Muhu Muuseum jätkab Muhu saarelt mujale asunud muhulaste otsimist ja meenutamist. Laupäeval, **14. novembril kell 11** on Orissaare kultuurimajas kavas muuseumi teaduspäev. Avasõnad ütleb Meelis Mereäär. Sissejuhatava ettekande muhulastest Muhu saarest väljaspool teeb Eda Maripuu. Orissaare ajaloo räägib Gustav Kutsar, Orissaare muhulastest räägivad Mall Noormets ja Marika Rauk. Muhulaste asumisest Tumala mõisa maadele (Saikla ja Rahula külad) 20. sajandi alguses räägib Endel Noor.

Lisaks pakub Mare Kallas Laimjala kandi maitseid nii raamatu kui suupiste kujul. Muusikalist värskendust pakub Muhu karmoškaklubi. Päeva kordamineku eest seisab hea Siret Jõelet. Orissaare ei ole meist kaugel, nii et ootame muhulasi ka sellele üritusele.

Muhu Muuseumis on müügil raamatud: „Muhu kunstis, kunst Muhus” ja „Laimjala maitseid”. Raamatuid saab osta muuseumi lahtioleku aegadel: T-L kella 10–17.

Kunstitalli avame nädalalõppudel ja soovi korral.

Hetkel muuseumis vaadata olevad ajutised näitused:

- Tooma talu endises täkulaudas Saaremaa Muuseumi näitus “Rong see sõitis tšuhh, tšuhh.... Saaremaal”
- Väljal I korruse fuajees näitus “Muhulased kodus ja võõrsil”
- Välja talu II korruse fuajees näitus “Muhu laps 20. sajandil”

Lisaks on muuseumi kodulehel www.muuseumi.ee virtuaalnäitused: „Muuseumi majad”, „Muhu linnuse aare”, „Muhu siilikud”, „Kirjad Sõgedate külast”, „Muhu naise päitete”.

Tervitustega Siret muuseumist

* Hailuoto on ligi 1000 elanikuga saarvald Oulust lääne pool Perämeres.

Muhu õpilased NoDi-l

Koolivaheajal toimus Muhus Eesti Kunstikoolide Liidu korraldatav koolinoorte disainikonkurss NoDi, mille fookuses oli loovus, meeskonnatöö ja disainerlik mõtteviis.

NoDi eesmärk on edendada disainiharidust – tuua rohkem noori disaini juurde, ärgitada neid maailma paremaks muutma, luues enneolematuid lahendusi.

Viiendat korda toimunud ürituse teemaks oli kiiresti muutuv maailm ning kuidas see meie käitumist, kultuuri ja igapäevast elu kujundab. Mis see on, mis muutuseid esile kutsub? Kuidas tekib uus reaalsus ning kuidas seda ise luua?

Üleeestilises konkursist võtsid osa ka kuus Muhu Põhikooli lõpuklassi õpilast. Konkurss oli laagritüüpi, kus oli nii intensiivne töö kui ka ühine vaba aeg. Noored leidsid uusi tutvusi, treenisid meeskonnatöö oskusi ning kommunikatsiooni. Teekond, mida läbiti, toetus disainiprotsessi põhimõtetele ning sisaldas erinevaid disainimeetodeid ja tööriistu. Kõigi kolme päeva jooksul juhendas igat gruppi oma mentor-disainer. Antud laagri vormis õpe oli teejuht ka õpetajatele, kuidas läbi viia probleemimõtlelemisele tuginevaid õppemeetodeid oma koolis erinevates ainetes.

Žüriisse kuulunud Kuresaare Ametikooli disaini õpesuuna juht Maila Juns-Veldre:

“Selliseid üritusi on koolidesse vaja. Õpilased ja, mis seal salata, ka õpetajad hakkavad lahti mõtestama disainimõtlemise olemust. Hea on tõdeda, et võistlusel osalevad õpilased oskavad probleemi püstitada ja seda ka lahendada. Tase on üllatavalt tugev ja see, kuidas suudetakse meeskonnatööd teha, on super.”

Muhu kooli õpilased kirjeldasid oma elamusi järgmiselt:

“Väga lõbus oli! Saime uusi teadmisi kunsti ja disainivaldkonna kohta. Lahendasime seoses koroonaga tekkinud murekohti igapäevaelus. Saime suure hulga uusi tutvusi ja toredaid elamusi. Soovitame kunstilaagrit kõigile! Ja nagu ikka, oli toit Vanatoal suurepärase.”

Marlen Kirseli
Muhu Põhikool

NoDi kohta sai lugeda ka 29. oktoobri Saarte Häälest.

Suure maailma tõmblustest ja kodutundest

Vt eelmine Muhulane lk 4: “Mere äärde tahaks, neh!”

Minu eluvaatega ei haaku kuidagi, et Soome suvilakultuur koos kõige selle juurde kuuluvaga, olgu siis sealhulgas needsamad ujuvillad, Muhusse üle kantaks. Minu jaoks ongi just need kirjeldatud pilliroog ja ussid õige Muhu rand. Mitte ei taha mõelda, et Muhu rannajoon on tehisklik maastik koos suure hulga joviaalses meeleolus suvitajatega. Organism ei võta sellist mõtet lihtsalt vastu. Ei oska ka nõus olla, et mere äärde ei pääse. Saar on risti-põiki radu täis, mida mööda on võimalik randa jõuda. Tundub vägisi, et koos suvilate igatsusega on vajadus sellesama juba palju

räägitud rehvide sahinal vette jõudmise ja sellest saadava õnnetunde järele.

Ma ei saa ka aru, et põlis-muhulastel pole kusagil olla, seda rahapuuduse pärast. Millele on soovitud viidata või keda on silmas peetud põlismuhulaste all? Saare elanikest on valdav enamus põlismuhulased ja nad elavad oma kodudes. Siin jõuangi jälle selleni, mida tahan ikka ja ikka rõhutada: **kodu. Kodu mõiste on püsiväär-tustest moondunud millekski, millel on kinnisvaraline hind ja kus on võimalus süüa ja magada ning mis jääb hinge poolt ihaldatavale piiramatule kasvule muudkui jalgu.** Kasutades Kaupo

Vippi sõnu: kohale võiks jõuda niivõrd lihtne ja iseenesest mõistetav tõde, et selle esitamise vajadust tuleb banaalseks pidada – piiramatu kasv piiratud maakeral ei ole võimalik. Inimesed leidku endas jõudu lakkamatust meelelõbujanust ja järjest uue järgi igatsusest tekkivat rahutust maha suruda.

Eks see mu lühikokkuvõtte võiks nii mõnegi maailmakodaniku jaoks isegi sapine tunduda, kuid nii ma arvan.

Hästi on aga see, et muhulased on sellised, nagu nad on, vaatamata suure maailma tõmblustele, ja sellest täitsa piisab.

Kase Indrek

... “NoDi - Noored Disainivad”

Algus lk 1.

koostööst ja märkamisest kuni digitehnoloogiateni. Loomulikult olid ideede seas uued app'id, tuuniti õpetajat, ka ei puudunud juhitud õpetaja hologramm, kuni lisarakenduseni, kus õpilane saab nii klassiruumi kui õpetaja muuta liitreaalsuse abil endale meelepäraseks. Toodi välja ka ühiskonna kurvem nägu, nõrgemate mittemärkamine, reaalsest elust võõrandumine. Ja lahenduseks täiesti tavaline postkast sotsiaalsete murekirjade tarbeks. Geniaalne!

Antud lähteülesandes mängis koroonaga äratava rolli, aidates avastada kitsaskohti, kõigutades meie mugavustsooni, pannes ümber mõtestama käitumisreegleid ja mustreid. Tekkis värske vaade kaasajale.

Meeleolukas laagris oli kombineeritud intensiivne töö, tore õppimine ja ühine meeleolukas vaba aeg.

Noored leidsid uusi tutvusi, sõpru, treenisid analüüsi- ja meeskonnatöö oskusi ning suhtlust. Kolme-

päevane teekond toetus disainiprotsessile, mille jooksul kasutati kaasaegseid õppimismeetodeid ja leitud selleks loovaid tööriistu. Kolmanda päeva ennelõunal toimusid ideede esitlused ning valiti välja kõige silmapaistvamad meeskonnad, kes said kuldse hammasratta kujulise medali (vt ülemine pilt).

Muhu kooli esindas üheksandast klassist kuus õpilast: **Nora Paist, Teele Tarvis, Romet Noor, Lauri Pehlak, Andrus Jõelet, Mauri Moon**, kes registreerusid laagrisse

õpetaja **Marlen Kirseli** eestvedamisel.

Väga meeleolukad olid ideede esitlused, milles muhulased lasid välja paista oma säravat vaimu.

Noorte meeskondi hindas ka žürii, kuhu kuulusid: **Merike Rehepapp EKA**, Disainimõtlemise koolitaja; **Maila Juns-Vendre** Kuressaare Ametikooli disainisuuna juhtivõpetaja; **Timo Pärn** tootmise, turunduse ja ärijuhtimise kogemusega Vanatoa turismitalu tegevjuht; **Kadri Tali**, Phd Eesti Maaülikool, elurikkuse teadur ja **Kristjan Sisa**, vabakutseline looja.

Noortele meeldis disainimetooldiline õppevorm väga. Haapsalu õpilase kommentaar laagriks: “Kui ma järgmine aasta NoDi laagrisse ei saa, siis ma nutan jõuludeni!”

Järgmine laager toimub sügisel 2021 kusagil inspireerivas Eestis! Koolidele antakse teada.

NoDi on Eesti Kunstikoolide Liidu korraldatav koolinoorte disainilaager, mille fookuses on loovus, meeskonnatöö ja disainerlik mõtteviis. Projekti partneriteks on Eesti Kunstiakadeemia, Haridus- ja Teadusministeerium, EKA Sihtasutuse projekt “Disain kooli”.

Laagri peakorraldajad **Margit Mikk** Eesti Kunstikoolide Liidust ja õppejõud **Merike Rehepapp EKA**-st. Kaasa löövad mentoritena Helen Arov, Mihkel Emil Mikk, Rünno Kulver ja Kaisa Krusenberga EKA-st, Kõrgema Kunstikooli õppejõud Keret Altpere, VHK õpetaja Külliki Tõnisson, disainerid Veiko Liis, Egert Uibo, Caspar Sild, Pauliine Sild, Merilin Pedastsaar, projekti korraldaja Muhu saarel oli Kristjan Sisa.

Teksti koostasid

Margit Mikk ja Kristjan Sisa

Õpilaste tunnustamine.

Suvemuhulane Seto Kuningriigi päeval

(Algus eelmises Muhulases)

Nagu oleme aru saanud, on kuningriigi suhtumine meisse põhiliselt soosiv – alati on meile telgikoht eraldatud esinduslikus kohas. Nii ka seekord. Oleme selle eest tänulikud.

Küll on piinlik, kui kuuleme meie telki külastanud riigikogulaselt, et ta kuuleb esimest korda nn uue piirilepingu probleemist meie kaudu. Tema sõnul on ta järginud erakonna suuniseid ja vajutanud vajalikku värvi nuppu.

Sama teemat jätkates küsisin ühelt riigikogulaselt, mis ta tahab paljude minu Petserimaa sõprade ja nende sõprade ning sugulaste kodusid, põldusid, heinamaid ja metsi, samuti Eesti riigi omandit ning maavarasid naaberriigile kinkida? See küsimus tuli talle ootamatult. Näib nii, et tema oli see kuuelanik, kes libises 20. augustil 1991 Maa kaaslaselt pika kõie otsas alla Eesti NSV matustele. Ta on ilmselt üsna vähe kuulnud sõjaeelsest Eesti Vabariigist. Millegi muuga ei oska seletada tema lapsemeelset riigireeturlikku käitumist.

Meid käiakse suveülikooli eest tänamas ja kätt surumas, aga seda

Petserimaa Suveülikooli telk Kolossov.

Ilmar Vananurm

tehakse enamasti sosinal ja selja taha vaadates. Miks?

Sel korral polnud kohal meie toetajat emeritprofessorit Rein Einastot, aga tal olnuks imelises Kolossov vaatamist olnud. Pilt just selline, nagu tema vanaema kodutalu ümbruses Urvaste kihelkonnas. Ise pean ütleva, et märgine maastik on mulle tundmatu, Pärnumaa on sile nagu joonlauaga lõõdud. Kõige kõrgem koht on seal kartulikuhi.

Seekord, nagu varemgi, kaubitsemine suveniiridega, milleks olid Petserimaa ajaloolised laualipud. Neid osteti, aga millegipärast peideti neid pea alati põue. Üks tuntud seto muusikapoiss ütles, et kui sellest lipust tema leivaisa teada saab, tuleb talle suur pahandus! Miks?

Küsisin ühelt rahvusvahelise haardega paljudes välisriikides kontserte andnud setolt, miks ta erinevalt palestiinlastest oma

kodukoha territoriaalsest probleemist maailma ei teavita? Ta vastas, et kui ta seda teeb, siis on lõpp tema välisreisidel. Kes ja kus need telgitagused moskvameelsed niiditõmbajad on?

Keegi telgikülastaja sosistas, et tema ei saa Petserimaa terviklikkuse eest seista, sest siis võtab Eesti riik tema seto kultuuriprogrammide raha ära. Mis jutt see on? Hetkel ei oota riigivõim kelleltki koogutamist Moskva võimurite eest ja keegi ei saa kellegi rahavoolu peatada. Hirm on aga mõõtmatu ja reservaadistumise viljad on maitsvad.

Kord küsisin oma nime ja kodukohta tutvustades telki külastanud seto patrioodilt, kuidas on tema nimi ja kus külast ta pärit. Ta keeldus viisakalt ja ütles, et kardab Vene viisast ilmajäämist. Mida see tähendab? Kas kohapeal on naaberriigi agendid, kes kirjutavad üles Moskva vastu astunute nimesid?

Eesti vanasõna on õige – käbi ei kuku kannust kaugele. Kui eelmine põlvkond meie kommuniste käis Moskvast Eesti vastuvõtmist Nõukogude Liitu lunimas, ega siis käbi ka teisiti ei saa. Ta soovib lahkest järg pöördel

E-Selverist saab kaupu koju tellida soodsama hinnaga!

REKLAAM

REKLAAM

E-Selveri valikus on üle 10 000 toote nii toidu-, esmatarbe-, tööstuskaupu kui koduelektronikat, sisustuskaupu ja palju muud. Novembrikuus on kojuvedu poole soodsam!

Muhumaale toob Selver kaupu kahel päeval nädalas: kolmapäeval ja reedel. Muhumaa elanikele toob Selver kaubad koju kätte vahemikus kell 15–21. Sobiva tellimuse kättesaamise ajavahemiku saab klient tellimust vormistades ise valida. Kaupade saabumise eel võtab kuller kliendiga telefonitsi ühendust.

Novembrikuu lõpuni maksab kulleritasu endise 9,90 euro asemel 4,90.

E-Selveri kliendil on võimalus ka tellimuse teekonda jälgida. Kohe, kui kaup on kokku pakitud, bussi tõstetud ning see hakkab kauplusest kliendi poole liikuma, hakkab ka klient kaardil liikuvat bussi nägema. Kaardi link saabub koos tellimuse kinnituse ja arve-saatelehega. Kaart uueneb iga 20 sekundi järel.

E-Selveri klientidel on võimalus tellimust tehes valida, kas kaup pakitakse kile- või paberkotti. Pakendisoovist tuleb märku anda tellimuse ostukorvi vaates, täites tärniga kastike „Soovin, et kilekoti asemel pakendatakse tooted paberkotti”.

Lisaks laiale valikule toidu- ja tööstuskaupadele toob e-Selver koju kätte ka suure kodutehnika nagu külmkapid, pesumasinad, telerid, aga ka mängukonsoolid.

Novembrikuus toovad Selveri kullerid Selveri e-poes tehtud ostud kõigile suursaarte elanikele koju kätte soodsama teenustasuga.

Kuidas tellida?

1. Mine lehele www.selver.ee ja logi sisse Partnerkaardiga või jätka külalisena

2. Määra kauba kättesaamiseks endale sobiv aeg ja asukoht

3. Vali välja kaubad ja lisa need ostukorvi

4. Kontrolli üle enda ostukorvi sisu ja maksa internetipangas

5. Oota kullerit enda määratud kohas ja kellaajal!

Elust Muhus 100 aastat tagasi (11)

Eda Maripuu

Hellamaa ja Muhu Suure valla konstaablite lauaraamatute põhjal

Täiendustega ajalehest *Meie Maa*.

18. novembril sai Hellamaa valla kordnik ülesandeks uurida, kas Maria Sõrm Võlla külast ja Raissa Meisterson Vahtraste külast pole mitte vilja liigselt õllekeetmise peale raisanud.

19. novembril saabusid Muhusse Venemaalt Feodor Kao perega, Mihkel Prii, Nikolai Mätas, Madis Mundi. 21. novembril saabusid Venemaalt Ekaterina ja Nikolai Ebraus ja 28. novembril saabusid Muhusse Johannes ja Elena Mihkelsonid, Andrus Sugul ja Aleksei Tammik, kelle kordnik pidi järelvalve alla võtma. Sama lugu oli Mihail Kirvesega, kes tuli Saksamaalt ja oli olnud Valgas karantiinis.

2. detsembril nõudis maakonna politseiülem 1919. teisel poolel ja 1920. aastal sündinud laste nimekirja, kellele rōugeid panna (st vaktsineerida rōugete vastu).

Päästelaeva *Düüna* kapten Reinhold Berg tegi avalduse, et karile jooksnud laevalt pärit laadungis viis tema Kuivastu postiametniku hoole alla kuuri. Sealt oli aga 16 tunni rasva ja muud kraami kaduma läinud. Laevu oli sel aastal karile sõitnud mitmeid. 17. septembril oli Kesselaiu juures sõitnud

karile Taani aurik (*Saint Croix* või *Saint Thomas*).

Meie Maast saame lisaks teada, et Suures väinas 1902–1917 sõitnud jäälõhkuja *General Surovtsev* oli Virtsu alt madalikult, kuhu vene sõdurid ta 1917. aastal sakslaste eest põgenedes olid jätanud, lahti päästetud. Laeva kere tunnistati kõlblikuks, nii et plaanis oli masinate ja muu remondi järel laev uuesti kasutusele võtta. Laeva nimeks pakuti *Suur Tõll*. *Suure Tõllu* nime hakkas siiski kandma revolutsiooni ajal *Volõõniaks* ristitud 1914. aastal ehitatud laev, mida tänapäevalgi Tallinna Lennusadamas näha saab. *General Surovtsev* sai pärast remonti nimeks Eino ja jäi sõitma Tallinna lahte, kus ta Teise maailmasõja ajal meremiini läbi põhja läks.

Paadrema vald otsis tulumaksu pärast taga Raissa Pruuli Võllast ja Liina Vaherit Lõetsast. Seetõttu võime arvata, et nad seal tööl olid käinud. Raissa Pruul maksis oma maksu ära, aga Liina Vaherit Lõetsa külas ei elanud.

Naiste töötasu olnud sel aastal mandril 15–20 marka päevas + toiduained. Väina tammi parandus-

töödel 1920. aastal maksti naistele 17,5 marka ja meestele 22 marka päevas. Kuivastu sadamakai parandustöödel maksti aga 60–80 marka päevas. Ehitustööliste maksti Muhus ja Saaremaal vakk rukist nädalas ja tööandja pidi oma töömehi ka toitma. Muhu ehitusmehed olid 1920. aastal Narvas tööliste elamuid ehitamas, mis sõja ajal enamlaste poolt purustatud olid. Järvamaal Preedi mõisas maksti turbasoo 50 marka 1000 kuivatamata pätsi eest ja 300 marka kuivatatud kuupsüllä eest.

Räimesaak oli selle aasta kevadel Muhu väinades hea, kuid suurel maal mitte, nii et seal võis vaka räime eest 250 marka saada. Rukki hind tõusis väga kiiresti. 1919. aastal oli see 100 marka vakast, 1920. aasta kevadel juba 300 marka ja sügisel 1000 marka. 1920. aastal oli hea pähkliasta ja pähklite eest võis head raha saada. *Meie Maa* andmetel (sealt on ka kõik teised toiduainete hinnad pärit) maksis toop pähkleid 25–30 marka ja hoolas korjaja võis päevas 300–400 marga eest korjata. Orissaare turul oli sealihä nael pähklitoobiga samas hinnas, aga toobitäre õunu võis

saada 6–7 marga eest.

Samal ajal oli Muhu saarel liiga vähe nii naiste kui meeste rõivaste rätsepaid, nii et saare 3–4 rätsepal oli iga päev 10–15 tellijat. Lõõtsapillimängijatest aga puudust ei olnud ja linatalgutele, mida rohkesti peeti, kutsuti ikka 4–5 lõõtsameest, kes seal kaks päeva kohal olid. Sellest hoolimata kirjutab *Meie Maa* kirjasaatja Humulin, et „tähtsaid tapelusi pole meie talgutel veel olnud” erinevalt Mustjala kandist Saaremaal, kus taplus ka leheveergudele jõudis.

4. piirikütipataljoni 3 roodust otsiti taga Aleksander Agarit, kes oli roodust lahkunud kroonu varaga (padrunivöö ja püssirihmaga). Samadel põhjustel otsiti taga teisigi.

21. novembril pidas Põllumeeste partei Liiva teemajas ja 24. novembril Tõõerakond vallamajas valimiskoosolekut.

24. novembril oli välja kuulutatud ka Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei asutamiskoosolek Suures vallas, kuid see jäi ära. Hellmaal oli selline partei juba olemas ja selle juhiks Muhus oli Lõetsa koolmeister Georg Vilto.

Viimane järjeloo osa järgmises lehes.

Suvemuhulane Seto Kuningriigi päeval

Algus eelmisel lk.

heanaaberlike suhete nimel petserimaalaste kodud Moskva kinkida. Sellest on tal julge rääkida, sest oma kodu jääb alles ja Karistus-seadustiku paragrahv 232 tema hõlma ei hakka – kaitseb riigikogulase saadikupuutumatust. Sahinate tasemel oli kuulda, et meid ei võetud 1940. aastal Nõukogude Liitu sugu-gi avasili. Heideti ette seda, et olime Vabadussõjas ebapropetsionaalse relvajõuga ebapõldanud mitmemiljonilist Punaarmee ja välsõjaga oma piiridest välja kihutanud. Lisaks ahvatlesime eesti punaseid kütipolke maailmarevolutsiooni reetma. Üks riigikogulane on poetanud koguni kirjaliku krockodillipisara Vabadussõjas punaarmee materdamise pärast.

20. juulil 2020 õiendati Setomaa valla keskuses Värskas Vabadussamba püstitamisega ja selle avamisega üht ajaloovalga, mis jäi 1940. aastal Petserimaal Eesti vabaduse eest võidelnutele tasumata. Tänu sõnad neile, kes selle nimel pingutasid, annetusi tegid ja muul moel asjale kaasa aitasid. Neid tasumata võlgasid on Petserimaal aga teisigi. Sellesama 1940. aasta

26. mail Petseri lähistel Suur-Bereznjukis Eesti skaudiliikumise rajajale, Pärnumaa Vändra kihelkonnast Aluste küla Liivoja talust pärit **Anton Õunapuule** (1887–1919) tema hukkamispaigas püstitatud ja kommunistlike vandaalide poolt hävitatud mälestussammas tuleb taastada selle algse kohas. Anton Õunapuu väärib seda meie omaaegse kubernangulinna mitme kooli võimlemispedagoogi ja skaudijuhina, kelle väljaõpetatud relvastatud poisid hoidsid korda 1917. aasta segastel aegadel Tallinnas. Nad kaitsesid linna ja Eesti ajutist valitsust ning päästekomiteed 1918. aasta ajaloolisel talvisel madisepäeval meie iseseisvuse väljakuulutamisel punaste marodööride eest. Nad olid esimesed, kes ruttasid samal aastal tõkestama Punaarmee sissetungi Vabadussõja puhkemisel. Õunapuu ise osales veel Kalevlaste Maleva moodustamisel ja siis selle kuulipildurite roodu ülemana 1919. aasta algul vastupealetungil Valka ja Järve küla juures, kus sai 16. jaanuaril haavata. Veel täielikult paranemata, tõttas ta appi oma malevlastele Petseri rindel. Tema

juhtimõte sisaldas suurt soovi Setomaa kiiresti vabastada.

Kindlasti tõttavad teadjamehed kohe seletama, ega me Venemaalt selleks nagunii luba ei saa. Kust me seda teame, kuna me pole seda veel küsinud. Kui aga tõesti eitust tuleb, vaatame üle naabri kontrollimatu askeldamise meie suhtes sadade ja sadade okupantide haudadel Eestis. Anton Õunapuu oli aga meie rahvuskangelane. Ei saa olla nii, et Suur Peeter võib teha kõike, aga väike Peeter vaadaku pealt.

Võibolla oleks seesama Anton Õunapuu kui Helsingi Ülikooli võimlemisinstituudi 1913. aastal magistri kraadiga lõpetanu kutsutud 1. detsembril 1919 avatud eestikeelse Tartu Ülikooli kehakultuuri professoriks, aga ta langes 2. aprillil 1919 31-aastasena vaenuväljal. Võiduka Vabadussõjata poleks meil mingit rahvusülikooli olnud.

Telefonist tervitas meid Luhamaa ja Meeksi preester **Väino Niitvägi** ja seekord süütasime minu öeldud Meie isa palvega küünla setode ajaloolise Püha Jüri ikooni ees. Ka ei unustanud me saatmat läkitust Konstantinoopoli patriarhile, et talle alluv õigeusklik

maailm palvetaks järgmisel jüripäeval setode õiguse eest elada Eesti Vabariigi koosseisus oma terviklikus kodumaakonnas.

Olgu edasi antud sajandale sünnipäevale läheneva Pärnu kultuuritegelase **Arnold Antoni** tervitus Petserimaalt 1941. aastal Punaarmeesse mobiliseeritud petserimaalaste järeltulijatele. Tema sõjakaaslasteks olnud Petseri poistel olid kaasas balalaika. Kui see vihje kellelegi midagi meenutab, siis on sõnum märki tabanud.

Seekord ja varemgi teeb aravereliste muret seto Kuningriigi uhke “sõjaväeparaad”. Kas maksab oma muskleid ajutise kontrolljoone lähedal tuumariigist naabrile näidata? Kahuripaigud olid kindlasti Petserisse kuulda ja võisid seal ärevust tekitada. Oli karta terav sõnalise noodi või koguni ultimaa- sti saamist, aga seekord läks vist õnnaks.

Langetame leinas pea hiljuti meie hulgast lahkunud Petseri Peetri luteriusu koguduse kauaaegse kellamehe **Mart Kallase** mälestuseks. Olgu muld talle kerge. Puhka rahu, kallid Mart!

Aldo Kals

Valmistume ootamatusteks

Tema: „No misasja te jälle jaurate oma varudega? Milleks mulle neid varusid vaja on? Kas ikkagi on sõda tulemas? Milleks selline trall?”

Mina: „Ei tea me ühtegi sõda siiakanti tulemas. Küll aga on taas sügis käes. Ilmad lähevad külmemaks, tuuled tõusevad. Tormid tulevad. Elekter võib kaduda. Koroon... Tasub lihtsalt igaks elujuhtumiks valmis olla.”

See on üsna tavapärane vestlus, mis tekib üldjuhul siis, kui Päästeamet taas kampaaniat, „Varu enne maru!” alustab või „Ole valmis!” loosungitega kuskil välja ilmub. Tõsi, neid vestlusi on Eesti rahvaarvu juures ülivähe, aga eks põhjus võib olla ka selles, et igapähe meist kampaaniasõnum ei jõuagi. Aga küsimus iseenesest ei ole vale. Milleks me siis õigupoolest valmistume?

Kõige lihtsam oleks öelda – ootamatusteks. Me ei peagi asju nimetama alati kohutavate nimedega, nagu kriis, hädalukord, eriolukord jne. Ütleme lihtsalt – oleme valmis ootamatusteks. Ootamatult võivad meid tabada igasugu asjad, näiteks haigused, elektri- ja veekatkestused, või laguneb ainus toiduvalmistamise vahend elektripliit ära ja poed on veel mitu päeva kinni. Või on kogu meie rahatagavara pangakontol ja ehk ei tööta kaardimaksed mitu päeva, mille eest me siis ostame?

Kõige lihtsam valem selliste ootamatustega toimetulekuks on olla valmis. Olla valmis vähemalt seitse päeva iseseisvalt hakkama saama. Tõsi, kui pliit on katki, saame alati minna naabri juurde, kui ta elab lähedal. Aga kui torm viib elektri, siis ei ole ka naabrist suurt kasu. Ehk veelkord see valem – ole valmis 7 päeva iseseisvalt hakkama saama, et sul oleks kõik ellujäämiseks vajalik olemas ja suudad ilma mugavusteta endale ka meelepärast tegevust leida. Oluline on mees pidada ka seda, et mida suurem on kriis, seda kauem jõuab sinuni riigi või omavalitsuse abi.

Ühed olulisemad muutujad selles valemis on toit, vesi ja ravimid. Ilma nendeta ei jää inimene lihtsalt ellu. Jälgi ettevalmistusi tehes alati, et sul oleks kodus vähemalt nädala toiduvaru, piisav kogus vett (üks inimene vajab 3 liitrit vett ööpäevas, seega 21 liitrit nädalas) ja kui tarbid regulaarselt ravimeid, siis neidki võiks olla vähemalt nädalajagu alati olemas. Vett ei peagi alati kuskile kanistritega ladustama. Piisab, kui tead, kust vett saab, juhul kui kraanist seda enam ei tule. Ka toitu ei pea varuma kuhugi kasti – pigem võiks see varu olla ringluses, et see ei aeguks. Lihtsalt osta paki makaronide asemel kaks, mõni konserv võiks alati olla varus ja kaua säilivaid toiduaineid samuti. Mõistagi osta ainult neid tooteid, mida sa ka sööd – muidu on kriisi ajal masendus veelgi sügavam, kui pead neelama näiteks kassikonservi.

Eesti kliimas on kindlasti olulisel kohal toasoe, olgu lahendus siis tahkekütteil või gaasil. Tegelikult saab kodus elementaarse sooja väga lihtsate lahendustega sees hoida, tuleb lihtsalt teada nippe. Tihti võimaldavad need vahendid, mis elektrikatkestuse ajal sooja annavad, meil ka süüa teha. Seega on kaks ühes lahendused täiesti reaalsed.

Samuti tuleks läbi mõelda, kuidas oma lähedastega ühendust hoida ning kust hangite taevet olukorras, kus tavapärased sidekanalid ei pruugi enam toimida. Naabri tundmine on ainult kasuks. „Minu poolt kartul – naabri poolt porgand” oleks imelihtne võimalus varuda erinevaid asju. Näiteks kevadise haiguspuhangu ajal ei saanud poodides kaup otsa sellepärast, et kaupa rohkem polnud, vaid sellepärast, et kõik läksid korraga poodi massiliselt varuma. Kui me varuksime kogu aeg ja targalt, sellist olukorda ei tekiks.

Selle aasta lõpuks jõuab kõigi Eesti elanike postkasti Päästeameti koostatud juhis kriisideks valmisolekuks. Seal on lihtsad näpunäited, kuidas saada erinevates olukordades hakkama ja millele peaks iga tark kodanik mõtlema. Seniks aga ole valmis ootamatusteks. Ära ole valmis sellepärast, et keegi kuskil ütles nii. Ole valmis, sest nii on sulle endale ja su lähedastele turvaline. Sinu kodu on sinu kindlus ainult siis, kui sa teed ka endast kõik oleneva. Statistika näitab, et õnnetused juhtuvad kodus, juhtuvad ootamatult ja kui selleks kõige vähem valmis olemine. Olge hoitud ja olge valmis! Turvalisus algab sinust.

Viktor Saaremets, Päästeameti ennetustöö osakonna juhataja

28. oktoobri Saarte Häälles kutsuti üles Saare maakonna ajateenijate **sokke kuduma**. Sokke saab **23. novembrini** mh ära anda ka Muhu lasteaias asuvasse käsitöökoksi.

TSITAAT: “Kõik meie teadmised on poolikud, ole sa kui tark tahes, alati on teadmine poolik. [- -] Küsimus on kooselus kõigi teistega. Kõige elavaga. Osa on targemad, osa on rumalamad, aga nad on kõik ju omad. Suur kooslus. [- -] Elu sobibki võtta kui võimalust rõõmsalt koos elada nii rumalatega kui ka nendega, kelle suhtes ma ise väga rumal olen. Ma ei ole üleolev rumalate ees ja ei tunne alaväärsuskompleksi targemate ees. See on iseseisvuse väga tähtis alus - just korraga need mõlemad pooled.”

Prof. Kalevi Kull, Maaleht 19.12.2019.

Tehnoölevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ölevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimme-rite hoiustamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsioon- ja torutööd, elektritööd

Teehöövli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus

JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas

vanas laudakompleksis.

MUHU VARAHALDUSE OÜ

LEIAME SOBIVA LAHENDUSE KÕIGILE KINNISVARAGA SEOTUD KÜSIMUSTELE

Tellides meilt roomikekskavaatori koos kalluriga on roomiku transport objektile tasuta. Laiema valiku ja rohkem infot pakutavate teenuste ja tehnika osas leiad meie kodulehelt.

koduleht: www.muhuvarahaldus.ee
e-mail: info@muhuvarahaldus.ee

EHITUSMASINAD

- Roomikekskavaator CASE 42.-/h
- Kopplaadur JCB 3CX 32.-/h
- Minilaadur Avant 528 30.-/h
- Teehöövel 40.-/h
- Pinnasefrees 70.-/h
- Tõstukiga traktor Valtra 38.-/h

VEOKID

- Kallur Volvo FMX kv 20t. 1,25/km
- Kallur Iveco 8x4 kv 20t. 1,25/km
- Väike kallur Volvo FM 1,10/km
- Metsaveok Volvo FH 1,35/km
- Paakauto Scania 1,10/km
- Furgoon Mercedes Bens 1,10/km
- Treiler kv 20t. 1,25/km

MATERJALID

- Killustik fr 0/32 7,20/t
- Killustik fr 5/15 16,60/t
- Killustik fr 32/64 7,80/t
- Liiv 13,80/t
- Muld haljastuseks 16,80/t

Hind sisaldab käibemaksu

5.–28. novembrini Hellamaa külakeskuses näitus "Lapivaip 100"

Sada eesti naist võttis nõuks ömmelda EV100 puhul igaüks ühe 1x1 m lapivaiba, nii et neist saab kokku 100 meetrit ilu kehastust tekstiilis! Kõik vaibad koguti kokku, ühendati omavahel ning pandi näituseks välja ERMi. Vaipade üldteemaks on "Minu Eesti täna", iga autor sai seda teemat oma nägemust mööda tõlgendada. Praegu rändab näitus mööda Saaremaad ja üht osa näitusest saab vaadata ka meil, Muhus Hellamaa külakeskuses 5.–28. novembrini 2020 **T, K 9–15; N 10–18; R, L 9–13.**

Hellamaa külakeskuses näitame filmi "O2"

Kinohommik
T, 10. novembril kell 10
Kinoõhtu
R, 13. novembril kell 19
pilet 4 eurot

Saare korsten OÜ

Korstnapühkimisteenus
Töö puhas ja põhjalik

Korstnapühkija Aadu Süld
Kutsetunnistuse nr 138888

Tel. 56935883
saarekorsten@gmail.com

Jõulukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Armilde Naaber	98 (17.12)
Oskar Saarkoppel	94 (12.12)
Silvi Grigorovitš	93 (2.12)
Harald Kreen	89 (2.12)
Juta Pajuniit	89 (16.12)
Uno Saat	87 (10.12)
Heljo Nõu	87 (14.12)
Lydia Uibo	87 (31.12)
Aili Nõu	85 (2.12)
Mihkel Kolk	85 (22.12)
Arvo Avilo	82 (24.12)
Aimi Väärtnõu	80 (10.12)
Seida Kremm	75 (20.12)
Naima Ool	70 (25.12)
Tõnu Toom	65 (18.12)

Maire Kurvits	60 (2.12)
Ülle Pink	60 (11.12)
Ivo Maripuu	60 (20.12)
Mart Puss	60 (20.12)
Katrin Siig	60 (24.12)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Soovid osta -
müüa kinnisvara
või vajad hüva
nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee
www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Mu-
humaa kinnisvarast! Adrem Kin-
nisvara tegutseb Saare maakonna
kinnisvaraga juba aastast 2002!

* Ostame talumaja koos metsa
või põllumaaga. Hooned võivad
vajada põhjalikku remonti.
Telefon 5666 9006.

Mägi-Karabahhis vajatakse abi.
Eesti Punane Rist kogub annetusi
Punase Risti kodulehe kaudu
redcross.ee/toeta/ või LHV kontole:
EE607700771001235446, saaja:
Eesti Punane Rist, selgitus: Mägi-
Karabahh.

TULE TALGUTELE!

14. novembril kell 10.00

Üügu panga aluse korrastamise talgud

Talgutööks on panga alla kasvama hakanud võsa raie ja
põletamine.

Töökindad saab kohapealt ja talgulistele valmistab
Iõunaks supi Tihuse Turismitalu.

Võimalusel võta kaasa mootorsaag või võsatriimmer.

Täpsem info ja registreerimine- Anduvälja Andres,
kindel.andres@gmail.com, 5215966

NÄITUS MUHULASE PEA ASI

Hellamaa
Raamatukogus

**T, K 9–15
N 10–18
R, L 9–13**

Muhu maahinna
tõusust kirjutas 24.
oktoobri Saarte Hääle.

Muinsuskaitaja
Jaan Tamm kirjutas
saarte kirikute olu-
korrast ja restauree-
rimisest 21. oktoobri
Saarte Hääles, kes-
kendudes Põide kiri-
ku saatusele.

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Jumalateenistused kirikus:
Pühapäev, **8. november.**
Isadepäev. Andke üksteisele andeks
Kl 14 jumalateenistus armu-
lauaga.

Sinu käes on andeksand, et Sind
kardetaks. Ps 130:4

Pühapäev, **22. november.**
Igavikupühapäev. Kuningas Kris-
tuse püha.

Kl 14 jumalateenistus armu-
lauaga.

Meie kõik peame saama avalikuks
Kristuse kohtuärje ees. 2Kr
5:10

Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post:
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani
Pühakuju kogudus

Laupäeval, **14. novembril kl 10**
jumalik liturgia.

Hellamaa ülemapostlite Peet-
ruse ja Pauluse kogudus

Laupäeval, **21. novembril kl 10**
jumalik liturgia.

Teenib preester **Toivo Treima**,
tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Muhulane 30

1990. a novembrinumbris esitles Bruno Pao rubriiki "Ettevõtlikke
muhulasi", tutvustades mitmekülgset meistriteest Andrus Müüripeali
(1877–1945) ja ta poega Oskarit Lepiku külast. Viimane külg puudutas
külvavemate rolli ja tõi vana foto Hellamaa maanaiste seltsist.

NB! Kõik Muhulase numbrid leiad DIGARist.

Detsembri Muhulase materjalid on teretulnud **30. novembri** õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkitud Saaremaa Trükikoda 430 eks.
Hind **50** eurosent